

První esoterní hodina pro esoterní kruh mládeže

Rudolf Steiner

Stuttgart, 13. července 1923

(Rudolf Steiner přišel o něco dříve, než se očekávalo, okolo osmé hodiny večerní, zatímco jsme na něj čekali v knihovně v ulici Landhausstrasse. O schůzku jsme ho poprosili pod dojmem akutních rozporů a stísnění zprávou o „odstoupení“ našeho přítele [totožnost není známa]. Během čekání jsme opět začali diskutovat o našich potížích. Vtom nečekaně vešel Rudolf Steiner. Byli jsme nachystaní, že mu vylíčíme naše problémy a poprosíme ho o radu. Místo toho začal neprodleně, jakmile se on i Marie Steinerová usadili, sám od sebe mluvit, když nás oslovil slovy:)

Drahé sestry a bratři!

Ještě dlouho budou meditace platné jako materiál, který jste přijali pro svou vnitřní práci. Dnes má být dáno něco, co může přispět k nesmírnému prohloubení nálady při cvičení.

(Rudolf Steiner označil to, čeho se nám dostane, za cosi jako „družici“ našeho každodenního cvičení. Pak začal vysvětlením:)

Meditace sestává ze slov, do nichž je třeba se nejprve vžít. Lidé však dnes vůči slovům spí. Domnívají se například, že slovo „Wachs“ (vosk) pochází ze slova „wachsen“ (růst), zatímco ve skutečnosti pochází z „weich sein“ (být měkký) - tak jako se v nářečí některých krajů ještě dnes „weich“ (měkký) řekne „waach“. Co kdo dnes vlastně prožívá z obsahu takového výrazu jako: „Tvá slova obměkčila mé srdce“ (Deine Worte haben mein Gemüt erweicht)?

(Jemně naléhavý tón, jímž byla tato věta a zvláště poslední slovo [erweicht - obměkčila] proneseno, pronikl hluboko do duše naslouchajících. - Je třeba si představit pečeť otiskující se do vosku: tak se tato slova vtiskla do mé duše.)

Je třeba získat úplně jiný vztah ke slovu. Vezměme si například slova „spát“ a „bdít“. Tato slova znamenají něco úplně jiného, než co se jimi obvykle rozumí. Spící i bdící člověk se nachází ve stejném vnějším prostředí, jen s tím rozdílem, že ten bdící ví o tomto světě, zatímco spící o něm nic neví. Podobně je na tom anthroposof vůči neanthroposofovi: Anthroposof ví o jistém světě, o duchovním světě, v němž žije i ten druhý, aniž by o něm však něco věděl. Tento rozdíl platí v ještě větší míře pro meditujícího. Proto se meditující musí stát střídmým v používání slov.

(Tato poslední věta nemohla než najít zvláště vážnou odezvu v našich duších právě v návaznosti na konfrontaci, která mezi námi předtím proběhla. - Rozdíl mezi vážným a zdrženlivým způsobem, jímž mluvil Rudolf Steiner, a náladou, v níž jsme přišli my sami, byl obrovský.)

Dalším takovým slovem je slovo „já“ (leh). Toto slovo zaujímá mezi všemi slovy lidské řeči zvláštní postavení. Člověk se naučí toto slovo používat zhruba ve třetím roce života. To je ovšem věk, kdy ještě nemá skutečné vědomí Já. Proto se nejprve naučí vyslovovat toto slovo jen *automaticky*. Teprve ve 21. roce života dojde ke zrození Já. To, co se tu objeví, však po celý život ještě není pravým Já. S tím se běžný člověk setkává teprve po smrti. Každý člověk tak až do smrti používá slovo „já“ stále jen *provizorně*. Toto provizorní používání slova „já“ si medituující musí obzvlášť dobře uvědomit. Musí se naučit, že je třeba, aby teprve pozvolna nalézal cestu k pravému Já, a to tím, že se nejprve učí prožívat ho prostřednictvím všech tří svých schrán.

(Rudolf Steiner pak začal tyto tři schránky jednu po druhé probírat, přičemž začal fyzickým tělem.)

Fyzické tělo je stejně jako nerost podřízeno tíži. Jejím opakem je síla světla. V srdci působí obě síly proti sobě: tíže táhne dolů, světlo nahoru. Abychom se s prožitkem tíže náležitě spojili, vezmeme do ruky krystal, nepozorujeme však jeho průzračnost, to znamená jeho světelnost, nýbrž nechejme na sebe působit jeho tíži.

(Slova „tíže“ a „světlo“ byla hned vyslovena tak, že v nich bylo možné prožít skutečnou tíži a světelnost. Nyní jako by Rudolf Steiner v ruce potěžkával krystal, takže člověk z pohybu jeho ruky prožíval tíži krystalu. Od této chvíle bylo jeho oddávání se hlasu a gestu stále silnější a výraznější.)

Stejně jako u takového vnějšího tělesa se musíme učit tomuto prožívání též u vlastního fyzického těla. Musí se nám stát zcela rovnocenným, zda lopatou přehazujeme hromadu písku z jedné strany na druhou (a ihned se vši oddaností provedl pohyb přehazování) nebo zda pohybujeme v prostoru vlastním tělem. Medituující tak musí znovu získat prožitek, který je pro orientálního člověka zcela přirozený a který by označil slovy: Nesu dveřmi své tělo.

Jednotlivé těžké věci Země však nemají tíži proto, že Země každou z nich jednotlivě přitahuje, nýbrž proto, že společně podléhají tíži Země jako něčemu jednotnému. Náš úkol spočívá v tom, abychom se do této jednotné tíže vědomě vžívali. K ponoření se do tohoto prožívání necht' poslouží průpověď:

Má vlastní bytost je propojena s tíží Země.

(Ve své řeči zaujímal Rudolf Steiner stále silnější hlasový výraz. V jednotlivých slovech, jimiž charakterizoval zemskou tíži, tak skutečně zavládla tíže. Ve velkém protikladu pak stála další slova, jimiž popisoval lehkost světla:)

Jen když se zcela pohroužíme do živelu tíže, pronikneme až k prožívání lehkosti. Ve snu o létání proniká tento živel do lidského prožívání. Dnešní psychologie vykládá tento sen zcela mylně, pojí- má-li ho jako důsledek strachu. Strach totiž souvisí se stísněním. V létání ve snu však sníme právě o rozprostírání, o lehkosti.

Síla lehkosti je spjata se Sluncem. Je to ona síla, která způsobuje, že voda stoupá od země

a odpařuje se. Tato odpařená voda se pak zase zhušťuje v oblaka a jako déšť se vrací zpět na zemi. Není však správné domnívat se, že síla lehkosti pozvedá vodu jen k této sféře. Pravda je taková, že substance vody je vedena ještě mnohem dále. Lehkostí je totiž úplně odhmotněna. Když oblaka stoupají a mizí, přestává být voda hmotná. Síla Slunce, která to způsobuje, však může působit tak silně, že se éterizuje příliš mnoho pozemské vody. Pak se v zemském okolí shromáždí přílišné množství cizího éteru. Tehdy takto natěsnaný éter náhle zase vpadne zpátky do hmotné zemské sféry, což prožíváme jako úkaz blesku. V blesku zazáří éterná substance, aby se v dešti zhutnila ve vodnatou nebo v kroupách dokonce v pevnou formu. V blesku se roztrhne nebe a natěsnaný éter vpadne dolů. Ovšem to, co se v bouřce děje takto prudce a tedy vnímatelně, se tiše a nenápadně odehrává rytmicky neustále: v odpařující se vodě a kupících se oblacích.

Abychom se vžili do tohoto živlu lehkosti, pomůže nám, před stavíme-li si v duši tento kosmický obraz: například temnou, tíživou horu nebo tmavý les, před ním visící mračna, která stoupají ke světlu a pozvolna se rozpouštějí a mizí. K ponoření se do tohoto živlu necht' poslouží průpověď:

Má vlastní bytost je propojena s lehkostí světla.

Rostlina je začleněna mezi Zemi a Slunce. Zdola na ni působí tíže, shora světlo. Toto světlo proudí z vesmíru na Zemi, Země ho přijímá a uchovává v sobě. Současně se světlem vstupuje do Země teplo. Toto proudění směrem k Zemi se odehrává během léta a podzimu. Během zimy pak světlo a teplo spočívají v Zemi. Na jaře se světlo uvolňuje a pružně pulzuje zpět k vesmíru. Při tom působí růst rostlin. O teple uchovávaném přes zimu v Zemi toho dnes člověk mnoho neví. Jen venkovan ho používá, například když ukládá brambory do krechtu. - Světlo tak pružně proudí nahoru - dolů, nahoru - dolů.

(Opět to bylo doprovázeno působivými gesty.)

V tomto pulzování žije rostlina. Proto se může dobře pohybovat ve vertikále: může růst a scvrkávat se. Nemůže se však pohybovat horizontálně pryč ze svého místa. Zvíře a člověk jsou naproti tomu volně pohybliví v horizontále. Toto odpoutání z jednoho místa na Zemi jim dává [schopnost] dýchání. Dýchání jim umožňuje pohybovat se nad podkladem země. I atmosféra se tak sama horizontálně rozprostírá a obaluje celou Zemi. Jen ty bytosti, které dokážou volně dýchat, mohou i volně kráčet. Když si toto uvědomíme, musí se každý krok stát mystériem chůze. K ponoření se do tohoto živlu necht' poslouží průpověď:

Má vlastní bytost je propojena se silou dechu.

(A podruhé pak byly probrány všechny tři schrány a kosmické síly, jež jsou s nimi propojené, přičemž bylo toto spojení ještě hlouběji osvětleno a dovedeno až k pochopení Já.)

Chceme-li porozumět podstatě působení tíže v lidském těle, musíme se podívat na embryonální vývoj. Během něj nemá ještě tíže na lidském těle žádný podíl. Tělo plave v

plodové vodě. Teprve fyzickým narozením vstupuje člověk do tíže. Zcela totéž platí i pro fyzické tělo Země. I s ním se tíže jako taková spojila teprve během doby. Jestliže se do tíže duchovně pohroužíme, jsme vedeni zpět ke kosmické minulosti Země a tím k prožívání onoho okamžiku, kdy se Země zrodila z božských otcovských sil. Tak jsme touto cestou sami vedeni k setkání s těmito božskými otcovskými silami. Proto průpověď:

Má vlastní bytost je propojena s tíží Země

vede k prožívání slov:

Ex Deo nascimur.

Pokaždé, když člověk usne, vstoupí do světa, v němž panuje lehkost světla. Když se naučí usínat vědomě, tak si to i uvědomí. Je to tentýž svět, do něhož vstupujeme také branou smrti. Je to říše, v níž dnes žije Kristus. K němu se dostaneme průchodem smrti ven z fyzického světa. Proto průpověď:

Má vlastní bytost je propojena s lehkostí světla

vede k prožívání slov:

In Christo morimur.

Temnota a světlo, tíže a lehkost působí proti sobě v rostlině. Obojí navzájem spojuje živel vzduchu. Nejzřetelněji to prožíváme v jevu ranních a večerních červánků. Avšak to, co zde běžným pohledem pozorujeme na východě a na západě, vidí jemnější duchovní zrak i na severu a na jihu a vůbec kolem dokola v horizontále na všech světových stranách. Živel vzduchu obklopuje celou Zemi. Tak se člověk v této sféře stává také příslušníkem celé Země. Průpověď *Má vlastní bytost je propojena s tíží Země* člověka spojuje s fyzičností světa. V lehkosti světla žije síla éternosti. Dechem se spojujeme s astrálností, která nám daruje volnou pohyblivost končetin, sílu vůle. S nadechováním je spojeno rození a probouzení; s vydechováním umírání a usínání. Vdechujeme živý vzduch, vydechujeme mrtvý vzduch. Do vydechovaného vzduchu formujeme řeč. To je duchovní volní akt, jímž je mrtvý vzduch zase ožíván. Ponoření se v průpovědi:

Má vlastní bytost je propojena se silou dechu

proto vede k prožívání slov:

Per Spiritum Sanctum reviviscimus.

Já člověka je obklopeno třemi schránami. Toto Já samotné není egoistické. Egoistické jsou jen schrány. Jakmile se Já ze schrán vymaní, chce se ihned rozprostřít do celého kosmu. Je však uzavřeno do svých tří schrán. Pro toto uzavření má orientálec obraz lotosového květu. I v něm je nejvnitřnější jádro obklopeno třemi kruhy okvětních lístků.

(Zatímco to Rudolf Steiner říkal, zformoval, lokty se opíraje o stůl, před sebou oběma rukama tvar květního poupěte. Gesto i hlas byly teď naplněny zvláštní něhou a oddaností. Potom řekl:) Indická formule zní „Óm mani padmé húm“ a Rudolf Steiner ji v jiné souvislosti téhož smyslu překládal takto: „Jsem klenot v lotosovém květu. Óm mani padmé húm. Óm [Aum], to nejnítěrnější, vlastní životní síla člověka, kterou rozeznívá jen tónem. Mani, to, co se stalo kamenem, klenot, maňas; padmé, astrálnost; húm, ještě jednou: já jsem.“

Toto Ind vyjadřoval slovy:

Óm mani padmé óm

Mé Já je uzavřeno v lotosovém květu

Chceme-li dojít k pravému Já, musíme projít všemi třemi schránami. Z toho vyplývají tři stupně, které vedou k Já.

(Následující slova byla pronesena s kultickou intonací. Rudolf Steiner nechal své ruce pokaždé ztěžka dopadnout na stůl a pak jimi pohyboval zase zpět k opětovnému vytvoření květního tvaru.)

Vstoupíme na první stupeň a prožíváme:

Má vlastní bytost je propojena s tíží Země

Ex Deo nascimur

První schrána padá.

Vstoupíme na druhý stupeň a prožíváme:

Má vlastní bytost je propojena s lehkostí světla

In Christo morimur

Druhá schrána padá.

Vstoupíme na třetí stupeň a prožíváme:

Má vlastní bytost je propojena se silou dechu Per Spiritám Sanctum reviviscimus

Třetí schrána padá.

(Pokaždé, když Rudolf Steiner zmínil padnutí schrány, nechal ruce ztěžka dopadnout na stůl. V intonaci, s níž vyslovoval slovo „padá“, opět vykresloval odpadání příslušné schrány. - Hodinu uzavřel tím, že ještě jednou pronesl tutéž indickou mantru, o níž řekl, že ji lze cvičit buď v původní formě, nebo v německém překladu.)

Óm mani padmé óm [húm]

(Mezitím se setmělo. V posledním světle bylo nakonec vidět již jen jemnou bělost Steinerovy tváře a jeho rukou. - Poté co dal znamení, že to je závěr hodiny, bylo rozsvíceno světlo a on vstal a rozloučil se s námi, když každému z nás i Marii Steinerové podal ruku.)

Poznámka jednoho z autorů zápisků:

K vysvětlení hlásky „óm“, „aoum“ Rudolf Steiner v jiné souvislosti řekl¹¹¹, že takto zněla původně, nakolik to dnes můžeme napodobit. a je při tom hláska úžasu, o hláska úcty, obdivu, u hláska bázně. Všechny tři společně prožívané jako jedna hláska dávají hlásku posvátné úcty.

Mani je hlasovým vyjádřením toho nejryzejšího, nejniternejšího, podstatného; v nerostné říši je to tedy krystal, zvláště křišťál; v rostlinné říši zvláště lotos, nejvnitřnější část květu, kde vzniká vůně; v člověku je to jeho Já. *Padmé* znamená „v lotosu“.

Poznámka k českému vydání:

Vydavatelky německého originálu uvádějí, že v některých zápisech jsou jednotlivé průpovědi zachyceny poněkud odlišně, přičemž rukopisný zápis průpovědí z ruky Rudolfa Steinera k dispozici není.

Zde je základní německá verze a její odlišná podoba z jiného zápisu:

*Mein Eigenwesen ist verwoben mit der Erdenschwere Mein Eigenwesen ist
verwoben in die Erden-Schwere*

Mein Eigenwesen ist verwoben mit der Lichtesleichtigkeit

Mein Eigenwesen ist verwoben mit des Lichtes Leichtigkeit

Mein Eigenwesen ist verwoben mit der Atemstärke

Mein Eigenwesen ist verwoben in die Atemstärke

Abychom tento rozdíl vyjádřili v češtině, mohli bychom slovo *verwoben* místo jako *propojena* přeložit například jako *spředena*, tedy:

Má vlastní bytost je předena s...

potom by v první a třetí průpovědi v jejich druhé verzi stálo:

Má vlastní bytost je vpředena do...

přičemž druhá průpověď zůstává v obou verzích shodná:

...spředena/propojena s lehkostí světla

a rozdíl se týká jen způsobu zápisu spojení *lehkost světla*, který se však v češtině nemění.

GA 266/III